

WOS VERİ TABANINDA YER ALAN TÜRKİYE’DE YAZILMIŞ GÖSTERGEBİLİM KONULU AKADEMİK ÇALIŞMALARIN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Gökhan BAK**

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 06/06/2023; Düzeltme/Revised: 15/06/2023

Kabul/Accepted: 15/06/2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf/Cite as: Bak, G. (2023). Wos Veri Tabanında Yer Alan Türkiye’de Yazılmış Göstergebilim Konulu Akademik Çalışmaların Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *DÜMAD (Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi)*, 6(1), 83-92. <https://doi.org/10.58853/dumad.1310783>

Özet

İletişim araştırmalarında en temel yaklaşımlardan biri göstergebilim çalışmalarıdır. Bu araştırma, Web of Science (WoS) veri tabanında yer alan, Türkiye’de yazılmış göstergebilim konulu akademik çalışmaları, farklı değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. 20 Mayıs 2023 tarihinde WoS veri tabanında “all fields” bölümüne “Semiotics” kelimesi yazılarak tarama yapılmış, daha sonra sadece makale türünde ve Türkiye’de yazılı olanlar seçilerek, sınırlandırılmıştır. Bu kısıtlama ile 106 adet akademik çalışma olduğu ortaya çıkmıştır. 106 adet makale; atıf durumlarına, yılına, WoS indeksine, yazarlarına, kurumlarına, yazdıkları dergi adlarına, yazım dillerine, anahtar kelime dağılımına göre incelenmiştir. İlk çalışmanın 1992 yılında yazıldığı, en fazla akademik çalışmanın 2021 yılında yapıldığı, WoS kategorisine göre Humanities Multidisciplinary kategorisinde çoğunlukla yazdıkları görülmüştür. Ayrıca en fazla atfın 2021 yılında alındığı, en fazla çalışmanın Çakı, C.’ye ait olduğu, en fazla çalışmanın Hacettepe Üniversitesi’nde yazıldığı belirlenmiştir. 10 adet akademik çalışmanın yer aldığı Semiotica dergisini Milli Folklor dergisinin takip ettiği görülmüştür. Yazım diline göre en fazla Türkçe yer aldıkları, ayrıca İngilizce ve Fransızca dilinde de ele alındıkları, en fazla ESCI indeksinde makaleler yazıldığı sonucuna varılmıştır. En fazla anahtar kelime kullanım sıklığına bakıldığında ise “Semiotic” kelimesinin kullanıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Göstergebilim Çözümlemeleri, WoS Veri Tabanı.

* Bu araştırma sürecinde; TR Dizin 2020 kuralları kapsamında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde” yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma “Etik Kurul İzni” gerektirmeyen bir çalışmadır.

** Doktorant, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, (e-mail: gokhanbak2010@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4520-0930).

ANALYSIS OF ACADEMIC STUDIES ON THE SUBJECT OF SEMIOTICS IN TÜRKİYE IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES IN THE WOS DATABASE

Abstract

One of the most basic approaches in communication research is semiotic studies. This research was carried out in order to examine the academic studies on semiotics written in Türkiye in the Web of Science (WoS) database in terms of different variables. On May 20, 2023, the word "Semiotics" was written in the "all fields" section of the WoS database, and then only the article and those written in Türkiye were selected and limited. With this restriction, it was revealed that there were 106 academic studies. 106 articles; were examined according to their citation status, year, WoS index, authors, institutions, journal names, writing languages, and keyword distribution. It was seen that the first study was written in 1992, the most academic studies were done in 2021, and they were mostly written in the Humanities Multidisciplinary category according to the WoS category. In addition, it was determined that the highest number of citations were received in 2021, the highest number of studies belonged to Çakı, C., and the highest number of studies were written in Hacettepe University. It has been observed that the Semiotica journal, which includes 10 academic studies, is followed by the Milli Folklor journal. It was concluded that according to the language of writing, they were mostly written in Turkish, they were also handled in English and French, and the most articles were written in the ESCI index. When the frequency of keyword usage is examined, it is seen that the word "Semiotic" is used.

Keywords: Semiotics, Semiotic Analysis, WoS Database.

Giriş

İletişim araştırmalarında iki temel yaklaşım vardır. Bunlar; içerik analizi ve göstergebilimsel analizdir. Göstergebilimsel analiz, içerik analizi gibi yüzeysel incelemez daha derin inceleme yapar (Parsa ve Parsa, 2012:171-172). "Göstergebilim, insanların, kendilerini ilgilendiren her konuya, göstergeler aracılığıyla yaklaştığını varsayar ve bu olguyu inceler" (Erkman Akerson, 2016:18). Gösterge; "kendisi dışında bir nesne ya da olgu gösteren nesne ya da olgudur" (Huber, 2008:46). İşte bu göstergelerin neler olduğunu, ne anlama geldiklerini, hangi yasalarla ilişkilendirildiğini öğreten bilim dalı göstergebilimdir (Saussure, 2001: 46).

Eski Çağ'dan itibaren birçok bilim adamı tıptaki belirtilerin göstergelerini ve dilsel göstergeleri yorumlamışlardır. Bu yorumladıkları göstergelerin kuramı göstergebilim olarak ele alınır (Rifat, 2013:99). "Göstergebilim hem söylem çözümlemesinin yaptığı her şeyi hem de dilbilimin yaptığı her türlü inceleme biçimini kendi yaklaşımı içinde görür" (Günay, 2018: 107).

Göstergebilim, sınırlarına ve de konusuna bakılmaksızın gösterge dizgelerine sahiptir ve bunlar anlamlama dizgelerini meydana getirir (Barthes, 2012: 27). Toplum içerisinde birçok gösterge dizgesi vardır. Bu gösterge dizgelerini gösteren ve bunları inceleyerek anlamlandıran göstergebilimdir (Vardar vd., 2007: 106). Göstergebilim, göstergelerin nasıl anlamlandırıldıklarını incelemesinin yanı sıra yanlış anlaşılmalara da önlemeye çalışan bir yöntemdir (Güz vd., 2002: 156). Göstergebilim, gösterge evrenini oluşturur. Araştırmacının aklına gelen her şeyi söylemesine mani olduğu gibi medya içeriklerinin de ayrıntılı incelenmesini sağlar (Rifat, 2011: 20-22).

Toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan davranış biçimlerini, sağır-dilsiz alfabesini, giyinme, yeme, içme gibi göstergeler evrenini inceler (Vardar, 2001: 84).

Bibliyometrik araştırmalar, akademik çalışmaların etkinliğinin ve de sonuçlarının ölçülmesini sağlayan, yayın yeterliliklerini, yayın niteliklerini değerlendiren, geleceğe dönük bilim politikalarının oluşturulmasına yardımcı olan araştırmalardır (Alkan, 2014: 42). İçerik analizine nazaran daha işlevsel yöne sahip olan bibliyometrik analiz, bilimsel araştırmaları kurum, ülke, bilim insanı, dergi, alanyazın gibi farklı değişkenler açısından inceler (Karagöz ve Şeref, 2019: 135). Bibliyometrik araştırmalar, tarihsel bir yaklaşım içerisinde araştırmaları ele alırken, gelecekte yapılacak çalışmaların önünü açmaya yardımcı olan etkili bir yol olarak bilinir (Eşidir ve Gültekin, 2023: 64).

İletişim araştırmaları içerisinde göstergebilim çözümlenmeleri önemli bir yere sahiptir. Bu konuda birçok çalışma yapılmıştır. Bibliyometrik araştırmalar da birçok bilim dalında olduğu gibi iletişim alanında da giderek artan bir eğilim göstermektedir.

Yapılan literatür taramasında bir mahalle muhtarının seçim afişi göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle analiz edilmiş, siyasal reklam niteliğinde hazırlanan afişin özenle oluşturulduğu, afiş içerisinde yer alan dilsel ve görsel iletilerle seçmenlerin dikkatini çekecek sloganların kullanıldığı sonucuna varılmıştır (Bak, 2019). Başka bir araştırmada iki belediye başkanının Facebook hesabı üzerindeki kapak resimlerinin göstergebilimsel çözümlemesi yapılmış, sloganlardaki yananamlar ve ikili karşıtlıklar incelenmiş, hedef kitleyi etkileyecek şekilde kapak resimlerinin tasarlandıkları görülmüştür (Bak, 2018). Yapılan en güncel çalışmalardan birinde ise, Çocuk Gelin videosunun göstergebilimsel çözümlemesi yapılmış, içinde karşıtıllıklarla birlikte kültürel göstergeler barındırdıkları belirlenmiştir (Mollaoğlu, 2023).

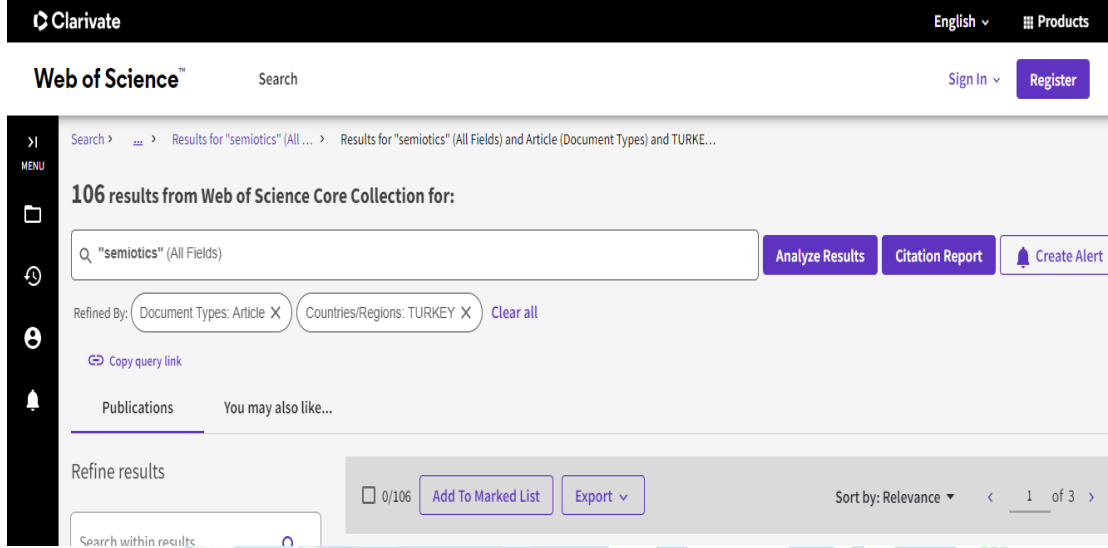
Web of Science (WoS) veri tabanında siyasal iletişim ve sosyal medyayla ilgili çalışmaların bibliyometrik analizinin yapıldığı bir araştırmada, ilk araştırmanın 2008 yılında yapıldığı, en fazla siyasal iletişim ve sosyal medya anahtar kelimelerinin kullanıldığı sonucuna varılmıştır (Saf, 2023).

Yapılan literatür taramasında WoS veri tabanında yer alan, Türkiye’de yazılmış göstergebilim konulu akademik çalışmaların bibliyometrik profilinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmayla, göstergebilim konulu akademik çalışmalar, farklı değişkenler açısından incelenerek literatüre katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında WoS veri tabanından istifade edilmiştir (WoS, 2023). 20.05.2023 tarihinde WoS veri tabanında “all fields” bölümüne “semiotics” yazılarak tarama yapılmış, daha sonra yalnızca Türkiye’de makale türünde yer alan çalışmalarla sınırlandırılmıştır. Toplam 106 adet makale türünde çalışmanın olduğu görülmüştür (Resim 1). Atıf durumlarına, yazıldıkları yıla, WoS indeksine, yazarlarına, kurumlarına, yazıldıkları dergi adlarına, yazım dillerine, anahtar kelime

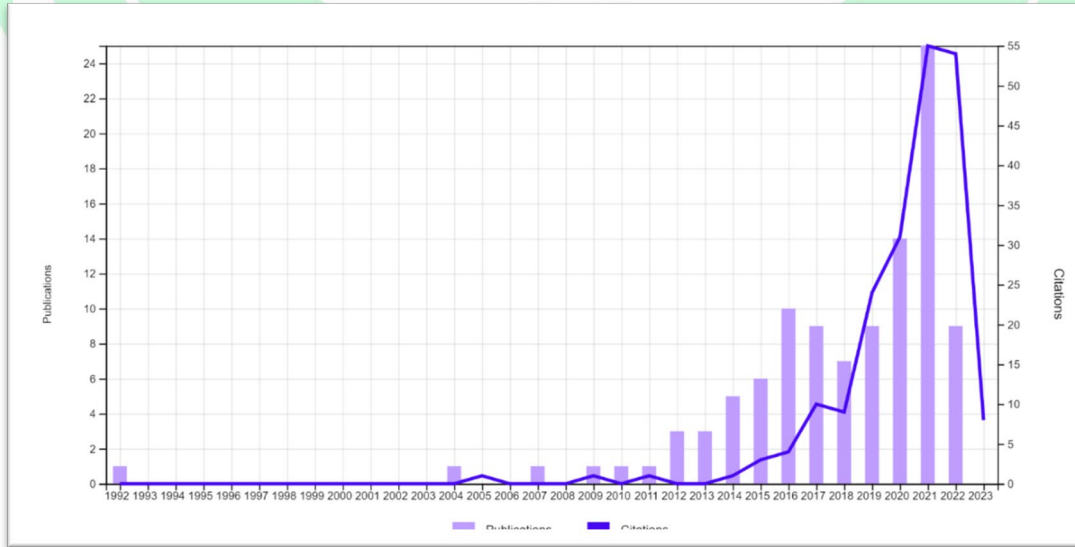
dağılımına göre incelenerek, gelecekteki eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma yalnızca WoS veri tabanından alınan verilerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan verilerin içerikleri tek tek kontrol edilmemiş olup, tarama sonucunda veri tabanından elde edilen verilerin doğru ve çalışmanın amacına uygun oldukları varsayılarak araştırma tamamlanmıştır.

Resim 1. Tarama Sonucu Ortaya Çıkan Akademik Çalışma Sayısını Gösteren Ekran Görüntüsü

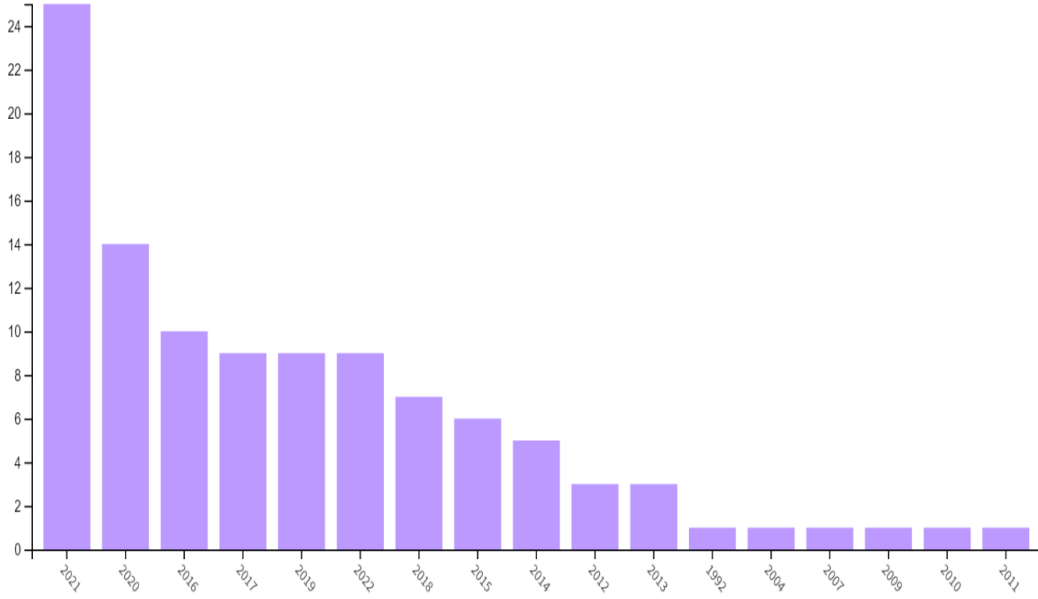
2. Araştırmanın Bulguları

WoS veri tabanında yer alan Türkiye’de yazılmış göstergebilim konulu 106 adet akademik çalışmanın ilk makalesinin 1992 yılında yazıldığı, bu makalelere de ilk kez 2005 yılında atıf yapıldığı Grafik 1’de görülmektedir. Ayrıca en fazla yayın ve en fazla atfın yapıldığı yılın 2021 senesi olduğu dikkati çekmektedir.

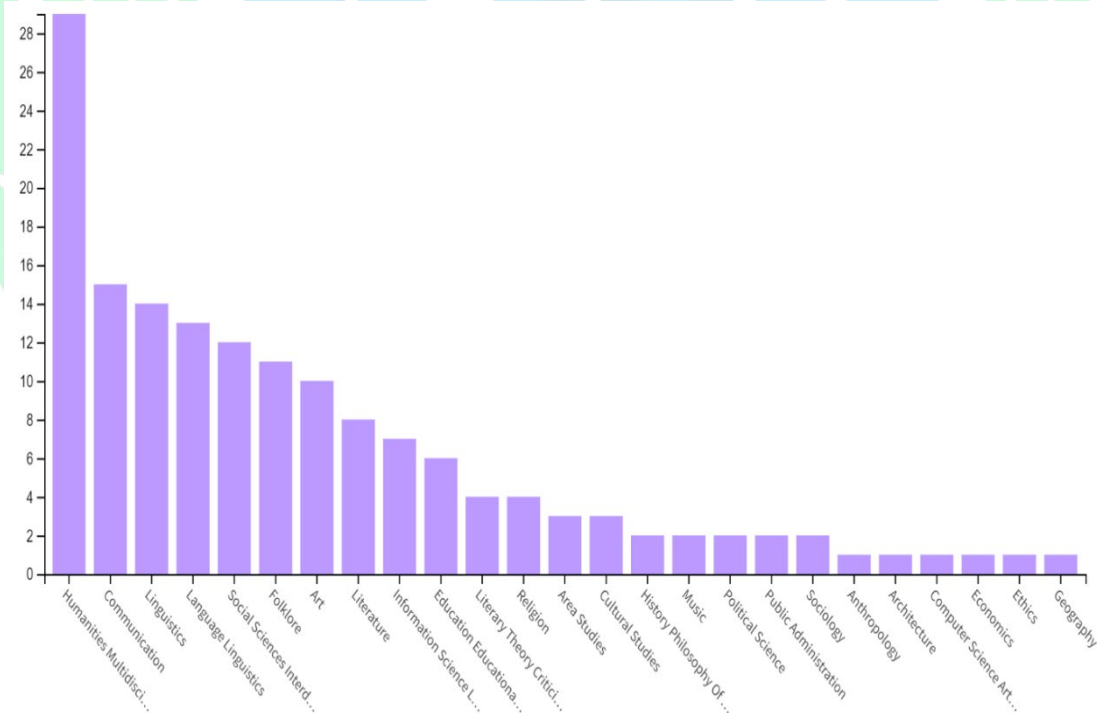
Grafik 1. Akademik Çalışmalar ve Alıntılanma Dağılımı

Akademik çalışmaların yıllara göre azalan şekilde dağılımına bakıldığında, en fazla 2021 yılında 25 adet çalışma yapıldığı Grafik 2’de görülmektedir.

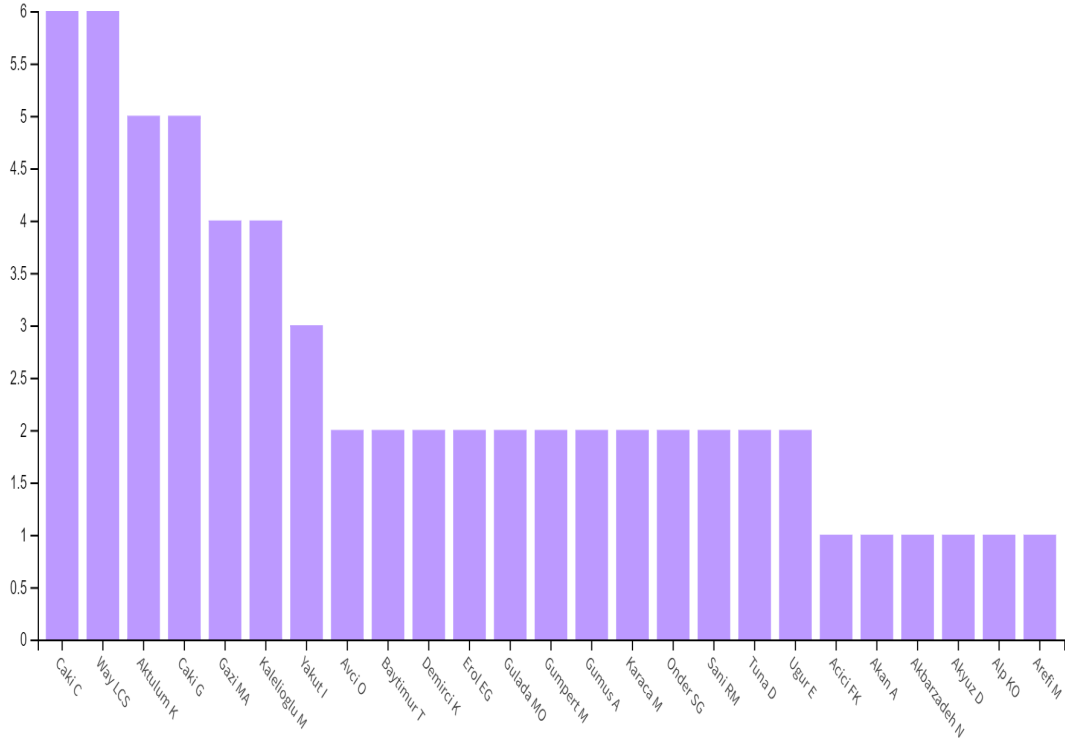
Grafik 2. Akademik Çalışmaların Tarihsel Olarak Yayınlanma Durumu (Azalan)

WoS kategorisine göre dağılımları Grafik 3’te verilmiştir. Grafik incelendiğinde, en fazla çalışmanın Humanities Multidisciplinary kategorisinde olduğu göze çarpmaktadır.

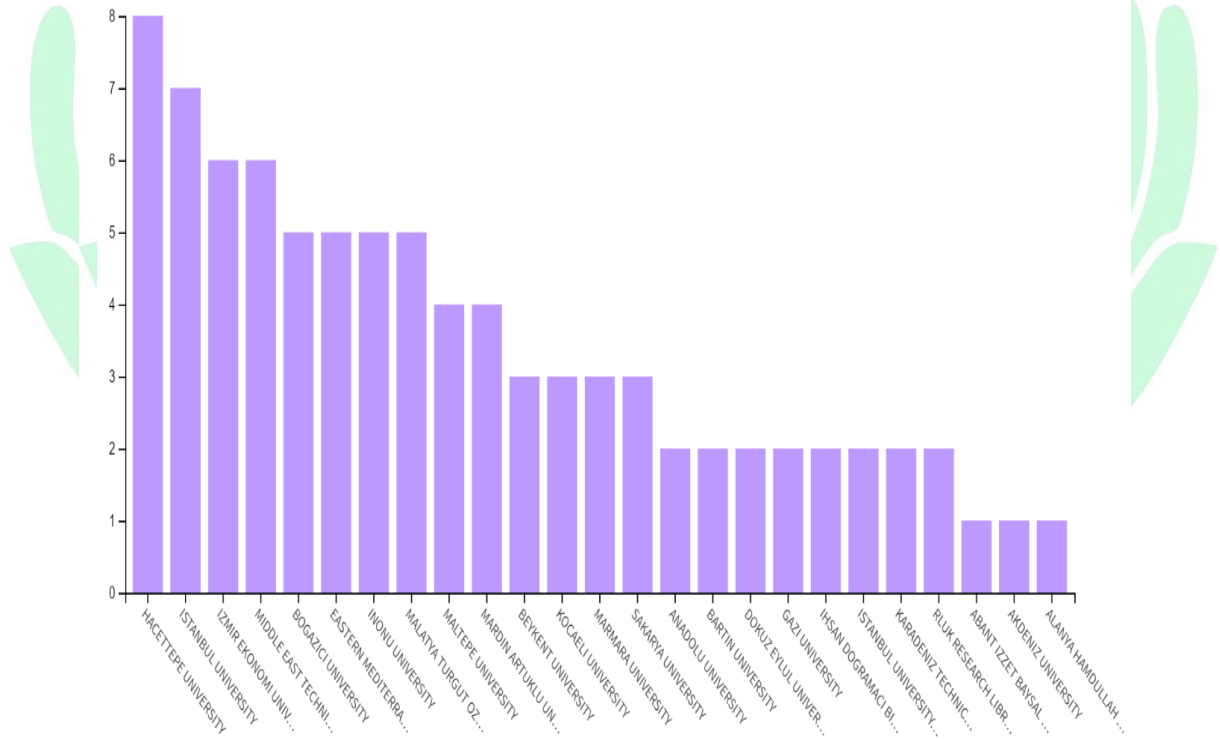
Grafik 3. WoS Kategorisine Göre Dağılımı

Akademik çalışmaların en fazla yayın yapan yazarlara göre dağılımlarına bakıldığında; Çakı, C.’nin en fazla yayına sahip olduğu Grafik 4’te görülmektedir.

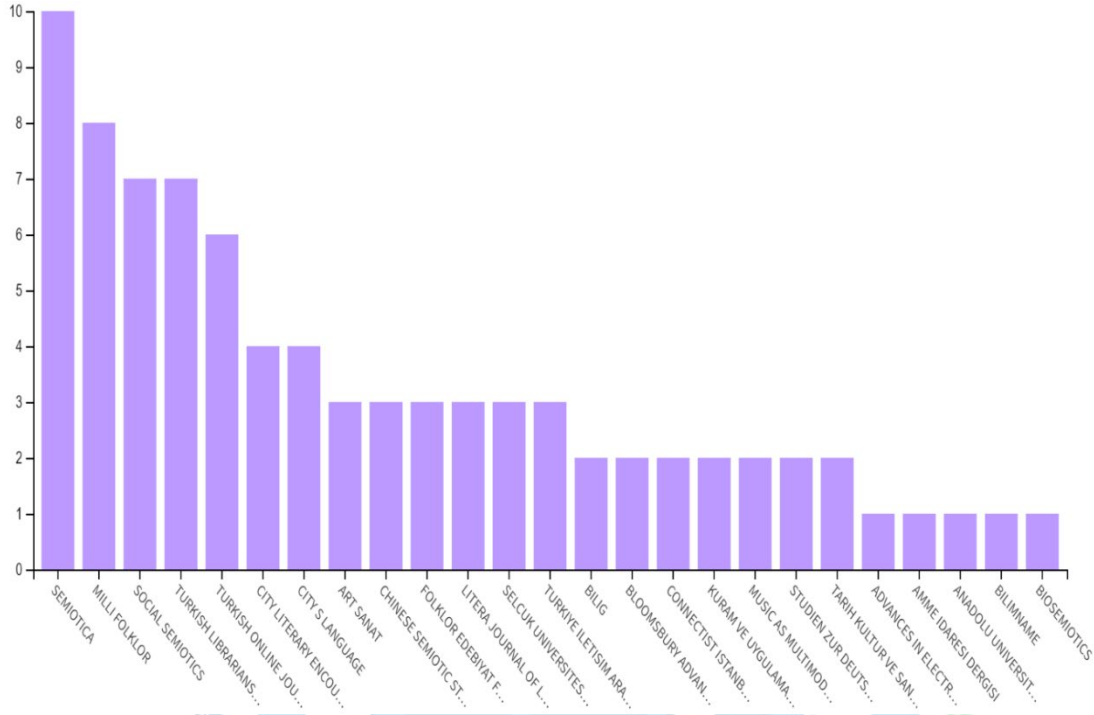
Grafik 4. Yazarlarına Göre Dağılımı (Azalan)

Akademik çalışmaların yazıldığı kurumlara göre dağılımları Grafik 5'te verilmiştir. Grafik incelendiğinde, en fazla Hacettepe Üniversitesi'nde yayın yapıldığı göze çarpmaktadır.

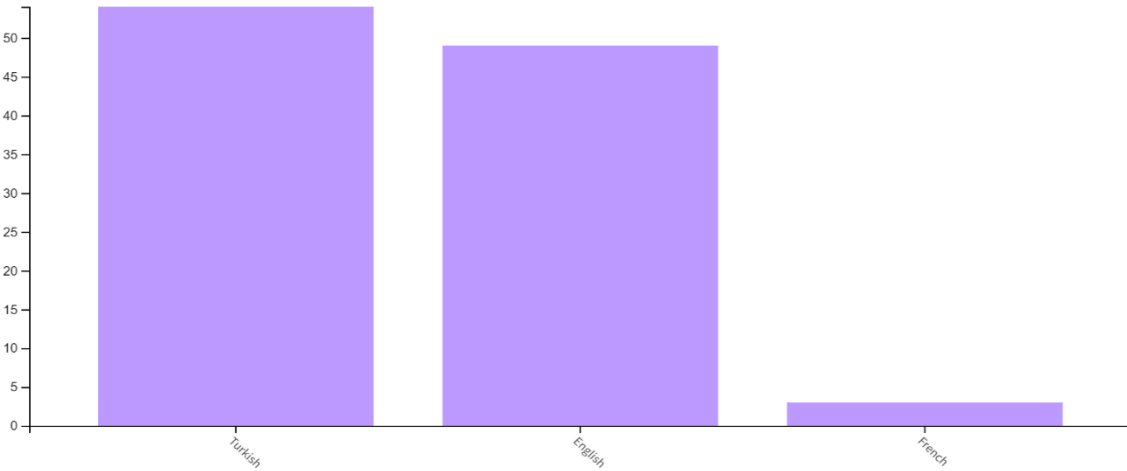
Grafik 5. Kurumlarına Göre Dağılımı (Azalan)

Akademik çalışmaların yazıldığı dergi dağılımlarına bakıldığında; en fazla Semiotica (10) dergisinde yayımlandığı Grafik 6'da görülmektedir.

Grafik 6. Dergi Adlarına Göre Dağılımı (Azalan)

Akademik çalışmaların yazım diline göre dağılımları Grafik 7’de verilmiştir. Grafığe bakıldığında bariz şekilde çalışmaların büyük oranda Türkçe yazıldığı göze çarpmaktadır.

Grafik 7. Yazım Diline Göre Dağılımı (Azalan)

WoS indeksine göre bakıldığında ise en fazla ESCI indeksinde çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

İnternet üzerinde bulunan Word Art adlı bir program aracılığıyla anahtar kelime bulutu oluşturulmuştur (Wordart, 2023). Resim 2’de anahtar kelime bulutuna bakıldığında, bariz şekilde Semiotic kelimesinin fazla kullanıldığı görülmektedir.

Akademik çalışmaların yazıldığı kurumlara göre dağılımları incelendiğinde, en fazla makalenin Hacettepe Üniversitesi'nde (8), daha sonra sırasıyla; İstanbul Üniversitesi (7), İzmir Ekonomi Üniversitesi (6) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (6)'nde yazıldığı göze çarpmaktadır.

Araştırma kapsamında ele alınan akademik çalışmaların yazıldığı dergi dağılımlarına bakıldığında; 10 adet makale yayımı ile en fazla Semiotica'da yer aldıkları görülmektedir. Bu sıralamayı, Milli Folklor (8), Social Semiotics (7), Turkish Librarianship (7) ve Turkish Online Journal of Design Art and Communication (6) adlı dergilerin takip ettiği dikkati çekmektedir.

Akademik çalışmaların yazım diline göre dağılımları incelendiğinde; 54 adet makalenin Türkçe, 49 adet makalenin İngilizce ve 3 adet makalenin de Fransızca yazıldığı, makalelerin yazım dilinde yerel dilin hakim olduğu belirlenmiştir.

WoS indeksine göre bakıldığında ise en fazla ESCI indeksinde çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Ayrıca bu indeksi sırasıyla, SSCI, A&HCI, BKCI-SSH ile SCI-Expanded indekslerinin takip ettiği sonucuna varılmıştır.

Çalışma yalnızca WoS veri tabanından alınan verilerle sınırlandırılmıştır. Scopus, YÖK Ulusal Tez Merkezi, Sobiad, Proquest gibi veri tabanları da kullanılarak daha büyük veri havuzundan alınan verilerle araştırma genişletilebilir, farklı veri tabanlarından alınan veriler kıyaslanarak yorumlanabilir, daha fazla çalışma literatüre kazandırılabilir.

Kaynakça

Alkan, G. (2014). Türkiye'de muhasebe alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 41-52.

Bak, G. (2018). Siyasi iletişimde siyasal reklamların önemine ilişkin göstergebilimsel bir çözümleme. *Social Mentality and Research Thinkers Journal*, 4 (14), 1161-1169.

Bak, G. (2019). Yerel seçim afişlerinin göstergebilimsel çözümlemesi: Tekirdağ ili, Çorlu ilçesi, Muhittin mahallesi örneği. *Euroasia Journal Of Social Sciences & Humanities/International Indexed & Refereed*, 6 (1), 18-26.

Barthes, R. (2012). *Göstergebilimsel serüven*. Mehmet Rifat ve Sema Rifat (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

De Saussure, F. (2001). Genel dilbilim dersleri. Berke Vardar (Çev.). İstanbul: Multilingual Yayınları.

Erkman Akerson, F. (2016). *Göstergebilime giriş*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Eşidir, Y. ve Gültekin, A. B. (2023) A bibliometric analysis on life cycle assessment of bricks. *Periodica Polytechnica Architecture*, 54 (1), 63–72.

Günay, V. D. (2018). *Söylem çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Güz, N., Küçükerdoğan, R., Sarı, N., Küçükerdoğan, B. ve Zeybek, I. (2002). *Etkili iletişim terimleri*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.

Huber, E. (2008). *Dilbilime giriş*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Karagöz, B. ve Şeref, İ. (2019). Yunus Emre ile ilgili araştırmaların bibliyometrik analizi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 27, 123-141.

Mollaoğlu, S. (2023). Çocuk gelin pratiğinin göstergebilimsel analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (86), 598-617.

Parsa, S. ve Parsa, A. F. (2012). *Göstergebilim çözümlemeleri*. İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Rifat, M. (2011). *Homo semioticus ve göstergebilim sorunları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Rifat, M. (2013). *Açıklamalı göstergebilim sözlüğü: Kavramlar, yöntemler, kuramcılar, okullar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Saf, H. H. (2023). Siyasal iletişim ve sosyal medya konularını içeren çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 16 (1), 90-118.

Vardar, B. (2001). *Dilbilim temel kavram ve ilkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Vardar, B., Güz, N., Huber, E., Senemoğlu, O. ve Öztokat, E. (2007). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Web of Science (2023). <https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search> (Erişim Tarihi: 20.05.2023)

Word Art, <https://wordart.com/create> (Erişim Tarihi: 20.05.2023)